

ГЛАВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИГРООРНИТЕ ПОДРАЧЈА

MAIN CHARACTERISTICS OF THE DANCING AREAS

Владимир ЈАНЕВСКИ • Vladimir JANEVSKI

Музичка академија, Оддел за етнокорологија,
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Северна Македонија
Music Academy, Department of Ethnochoreology,
University “Goce Delčev” – Štip, North Macedonia
vladimir.janevski@ugd.edu.mk

АПСТРАКТ

Кога се споменува зборот игроорни подрачја, треба да се знае дека таа поделба е во најтесна врска со етнографските целини и етничките предели. Поделбите од овој вид поврзани се со етнографијата и теренските истражувања, односно добиените податоци од терен претставуваат основа за понатамошни анализи. Главно, поделбите што биле извршени слижеле само како лоцирање на информациите, односно најчесто истражувачите, географски се врзувале за некој поголем град и традиционалната игра ја лоцирале на поширок административен простор. Според расположливите податоци и информации од областа на традиционалната игра најдобро би било кога играчкиот репертоар би се следел според етничките предели, односно во поширока смисла, според етнографските целини или меридијански исток-запад, север-југ. Групирањето на етничките предели според обединувачки фактори од традиционалната игра, ги создава игроорните подрачја кои денес во науката даваат јасна слика за традиционалната игра во Македонија.

ABSTRACT

When the word dancing areas is mentioned, it should be known that this division is closely related to ethnographic entities and ethnic regions. Divisions of this type are related to ethnography and field research, that is, the data obtained from the field represent the basis for further analyses. Mainly, the divisions that were carried out were only for locating the information, that is, most of the time the researchers were geographically tied to a bigger city and located the traditional dances in a wider administrative area. According to the available data and information from the field of traditional dances, it would be best if the dance repertoire was followed according to ethnic regions, that is, in a broader sense, according to ethnographic units or meridians east-west, north-south. The grouping of the ethnic areas according to unifying factors from the traditional dance, creates the dancing areas that today in science give a clear picture of the traditional dances in Macedonia.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ

Игроорно подрачје; етнографски целини; етнички предел; традиционална игра; носија;

KEY WORDS

dancing area; ethnochoreology; ethnographic units; ethnic area; traditional dances; traditional costume; characteristics

ВОВЕД

Кога се споменува зборот играорни подрачја, треба да се знае дека таа поделба е во најтесна врска со етнографските целини и етничките предели. Поделбите од овој вид повразни се со етнографијата и теренските истражувања, односно добиените податоци од терен претставуваат основа за понатамошните анализи. Во досегашните истражувања за традиционалната игра не се направени комплетни истражувања и анализи во сите етничките предели. На некој начин играта била третирана како спореден дел во истражувањата, а објавените монографии повеќе третираше други сегменти од традиционалната култура на македонскиот народ. Голем дел на истражувачите ја маргинализирале играта а тоа пред се се должело на непознавањето на оваа материја, на оскудните податоци, но и на тешкиот пристап до овие информации. Така, во голема мера во сите изданија, информациите околу традиционалното играње се споредни, па оттаму не постојат доволно информации за да се направи поделба според зони, ареали и подлабоко да се навлезе во етнографските целини или етничките предели.

Главното, поделбите што биле извршени служеле само како лоцирање на информациите, односно најчесто истражувачите,

INTRODUCTION

When we are talking about hora (oro) dance regions, it should be known that this division is closely related to ethnographic entities and ethnic regions. Divisions of this type are related to ethnography and field research, and the data obtained from the field represent the basis for further analyses. So far, in research on traditional dance, comprehensive research and analyses have not been conducted in all ethnic regions. In some way, the dance has been treated as a secondary aspect in research, and the published monographs have been more focused on other segments of the traditional culture of the Macedonian people. A large number of researchers have marginalized the dance, primarily due to a lack of knowledge about this subject, limited data, as well as the difficulty of accessing this information. Thus, to a large extent in all publications, the information regarding traditional dance is secondary, so there is not enough information to make a division according to zones, and areas, and to delve deeper into ethnographic entities or ethnic regions.

Mainly, the divisions that were carried out served only for locating information. Most often, the researchers were geographically

географски се врзувале за некој поголем град и традиционалната игра ја лоцирале на поширок административен простор како Скопско, Гостиварско, Тетовско, Дебарско, Гевгелиско, Штипско итн. Битно е да се напомене дека некои од познатите етнографи кои истражувале во почетокот на XX век, поставиле проблемски прашања, но не одговориле на нив. Во истражувањата што ги вршел познатиот етнограф Јован Хаџивасиљевиќ, забележал дека во пределот на Кумановско постојат разлики во играта, односно дека населението од овој крај има различен репертоар од Средорек и Овче Поле (Хаџивасиљевиќ, 1909: 393-395). Сестрите Јанковиќ во истражувањата во западна Македонија, ги забележале разликите помеѓу Мијаците и Брсјаците. Тие покрај информациите кои ги даваат за традиционалната игра прават осврт и на етнографските моменти. Во дел од играчкиот репертоар на Мијаците и Брсјаците ја забележале изразената патријархалност на Мијаците и поголемата слобода во текот на играта кај Брсјаците (Јанковиќ, 1948: 9). Разлика помеѓу еден и друг етнички предел, сестрите Јанковиќ забележале и на соборот кај манастирот Св. Богородица – Пречиста во кичевско. Во овој манастир на соборите доаѓале и Мијаци и Брсјаци, но кога се формирале ората тие никогаш не се мешале едни со други (Јанковиќ, 1940: 104-111).

associated with a larger city and located the traditional dance over a broader administrative area such as the region of Skopje, Gostivar, Tetovo, Debar, Gevgelija, Shtip, etc. It is important to mention that some of the well-known ethnographers who conducted research at the beginning of the 20th century raised problematic questions, but did not provide answers to them. In the research conducted by the famous ethnographer Jovan Hadzivasiljević, he noted that there are differences in the dance in the Kumanovo region and that the population of this area has a different repertoire compared to Sredorek and Ovche Pole (Хаџивасиљевиќ, 1909: 393-395). The Jankovic sisters, in their research in western Macedonia, noted the differences between the Mijaks and the Brsjaks. In addition to the information they provide about the traditional dance, they also mention ethnographic moments. In part of the dance repertoire of the Mijaks and the Brsjaks, they noted the pronounced patriarchy of the Mijaks, and the greater freedom during the dance among the Brsjaks (Јанковиќ, 1948: 9). The Jankovic sisters also noted a difference between the two ethnic regions during the feast at the Monastery of St. Bogorodica Prechista near Kichevo. In this monastery, both Mijaks and Brsjaks came to the feasts, but when the horas (ora) were formed they never mixed with each other (Јанковиќ, 1940: 104-111).

Еден информатор од селото Секулица¹ укажува на податокот дека на големите манастирски собори кои се одржувале во околината на Кратово, се собирало население од околината на селото Страцин, од селата Дренак, Б'с и Дурачка Река, како и население од Овче Поле. Според исказите на информаторот на овие собори никогаш не се мешале ората, односно секој си изведувал свои ора во засебен простор и територија околу манастирскиот комплекс. Ако се има предвид дека селата околу селото Страцин припаѓаат на етничките предели Средорек и Славиште, селата Дренак, Б'с и Дурачка Река припаѓаат на пределот Дурачка Река, исто така и Овче Поле е засебна целина, може да се донесе заклучок дека во минатото кога етничките групи и предели се уште здраво опстојувале и не се мешале, традиционалната игра била препознатлив идентификационен белег за секој етнички предел. Информаторот во неговите искази вели: *Которците*² *си ги играа своите ора*, *Шопите*³ *си играа по свое и Планинците играа*⁴ *свои ора*.⁵ Овие податоци не упатуваат кон засебен

An informant from the village of Sekulica¹ points to the data that the large monastery feasts held in the vicinity of Kratovo, were attended by people from the surrounding areas of the village of Stracin, from the villages Drenak, B's, and Durachka Reka, as well as people from Ovche Pole. According to the statements of the informant, the horas (ora) were never mixed at these feasts, that is, everyone performed their own horas (ora) in a separate space and territory around the monastery complex. If it is taken into consideration that the villages around the village of Stracin belong to the ethnic regions of Sredorek and Slavishte, the villages of Drenak, B's, and Durachka Reka belong to the Durachka Reka region, and Ovche Pole is a separate entity, it can be concluded that in the past, when ethnic groups and regions were still intact and did not mix, the traditional dance was a distinctive identifying characteristic for each ethnic region. In his statements, the informant says: *The Kotorci*² *danced their own horas*, *the Shopi*³ *danced in their own way*, *and the Planinci*⁴ *danced their own horas*.⁵ These data point to a distinct

¹ Информатор: Николчо Копев од село Секулица, роден 1943 год., сопствени теренски истражувања. • Informant: Nikolcho Kopev from the village of Sekulica, born in 1943, conducted his own field research.

² Се мисли на население од етничкиот предел Овче Поле. • Refers to the population from the ethnic region of Ovche Pole.

³ Се мисли на население од етничкиот предел Средорек и Славиште, тој ги именува како Шопи. • Refers to the population from the ethnic regions of Sredorek and Slavishte, he names them as "Shopi."

⁴ Се мисли за населението од етничкиот предел Дурачка Река. • Refers to the population from the ethnic region of Durachka Reka.

⁵ Информатор: Николчо Копев од село Секулица, роден 1943 год., сопствени теренски истражувања. • Informant: Nikolcho Kopev from the village of Sekulica, born in 1943, conducted his own field research.

играчки репертоар кој егзистирал во одредените етнички предели. Се разбира дека постојат и играчки бази кои биле превземани едни од други, но тие секогаш во новата средина добивале нов облик а најчесто и нов назив. Овие информации не наведуваат да размислуваме дека некогаш секој етнички предел во Македонија имал свој играчки репертоар. Преплетувања на играчките бази постоеле, но сепак тие биле со мали локални разлики и специфичности за секој етнички предел.

На нужност од класификација на орската традиција укажува податокот според кој имаме голем број на играчки образци во Македонија, но за да се дојде до некакви сознанија потребен е поголем процес на набљудување односно следење на културните појави од ваков вид. Можеби најдобро би било да се тргне од фактот на природните поделби на територијата на Македонија, поточно како маркер да се следи реката Вардар. Во минатото ваквите природни граници од типот река, планина и сл. биле многу добар сегмент за бариера на една култура кон друга. Нормално тука постоеле и повеќе други услови, но во овој момент би се задржале на сегметот реката Вардар, или Македонија поделена на Запад и Исток.

Податоци за поделеноста на Македонија на западна и источна култура, свои информации од разни области оставиле повеќе научници. Според лингвистичките податоци од Божидар Видоевски, Македонија е поделена на три јазични ареали или подрачја и тоа: Западно наречје,

dance repertoire that existed in certain ethnic regions. Of course, there are dance bases that were influenced by each other, but they always got a new shape and usually a new name in the new environment. This information leads us to think that every ethnic region in Macedonia once had its own dance repertoire. Interconnections of dance bases existed, but they still had small local differences and specific characteristics for each ethnic region.

The need for classification of the tradition of the horas (ora) is indicated by the data which shows that we have a large number of dance patterns in Macedonia, but in order to gain a better understanding an extensive process of observation and tracking of cultural phenomena of this kind is required. Perhaps it would be best to start from the natural divisions of the territory of Macedonia, more precisely to follow the river Vardar as a marker. In the past, natural borders such as rivers, mountains, etc. served as an effective barrier between one culture and another. Of course, there were several other conditions, but at the moment we will stick to the Vardar River as a segment, or Macedonia divided into West and East.

Data on the division of Macedonia into Western and Eastern culture and information from various fields have been left by several scientists. According to the linguistic data from Bozhidar Vidoevski, Macedonia is divided into three linguistic areas or regions: Western dialect, South-

југоисточно и северно наречје (Видоески, 1996: 35). Во смисла на поделбата на дијалектолошка основа, многу идентични податоци можеме да проследиме и во однос на традиционалните ора. Гледано од аспект на материјалната култура, поточно од народното градителство, се забележува појава на две култури кои биле поставени источно и западно. Истото влијание можеме да го проследиме и во народните носии, а во најизразена форма во народните везови (Крстева, 1997: 262).

Еден од најзначајните факти и белешки за разликите помеѓу западот и истокот оставаат познатите автори Васил К'нчов и Јован Цвијиќ. Двајцата го потенцираат значењето на затвореноста на овие два простора во Македонија, односно со доаѓањето на Турците на Балканскиот Полуостров за да можат да ги ослабнат контактите и врските на двата дела се прави бариера по долината на реката Вардар (Цвијиќ, 1906: 226; К'нчов, 1970: 314). Покрај тоа што овие два дела ги нарекуваат, вардарско – турски појас, авторот Цвијиќ соопштува дека во етнографска смисла двата дела различно се развиваат (Цвијиќ, 1906: 226), што во нашиот случај на истражување од аспект на играорните подрачја и играчкиот репертоар се поклопува. До ваквите заклучоци доаѓа и проф. Анета Светиева. Таа зборува за видливите разлики помеѓу западниот и источниот македонски културен простор, посочувајќи ги дијалектите, народните носии, украсувањето, куката и музичкиот фолклор (Светиева, 2001: 79).

Eastern, and Northern dialect (Видоески, 1996: 35). Regarding the division based on dialectology, we can observe very similar data concerning traditional dances as well. From the aspect of material culture, more precisely from folk architecture, the emergence of two cultures positioned to the east and west is noticed. We can see the same influence in folk costumes as well, most notably in folk embroidery (Крстева, 1997: 262).

One of the most significant facts and notes about the differences between the western and eastern parts of Macedonia was left by the famous authors Vasil K'nchov and Jovan Cvijić. Both emphasize the significance of the isolation of these two regions in Macedonia, that is, with the arrival of the Turks on the Balkan Peninsula, in order to weaken the contacts and connections of the two parts, a barrier was created along the Vardar river valley (Цвијиќ, 1906: 226; К'нчов, 1970: 314). In addition to calling these two parts the Vardar-Turkish belt, the author Cvijić states that in an ethnographic sense, the two parts develop differently (Цвијиќ, 1906: 226), which aligns with our research in terms of the hora (oro) dance regions and the dance repertoire. Professor Aneta Svetieva reaches the same conclusions. She discusses the visible differences between the western and eastern Macedonian cultural regions, pointing out the dialects, folk costumes, decorations, architecture, and musical folklore (Светиева, 2001: 79).

Според расположливите податоци и информации од областа на традиционалната игра најдобро би било кога играчкиот репертоар би се следел според етничките предели, односно во поширока смисла, според етнографските целини или меридијански, исток – запад, север – југ. Димовски во неговата статија за народните ора во „Етнологија на Македонците“ ги поставува играорните подрачја и играчкиот репертоар, но не навлегува во суштината на етнографските предели.

Можеби поголема прегледност на играорните подрачја би се добила кога тие би се поделиле меридијански, а репертоарската застапеност и антропологијата на ората би се следела според етничките предели. Зошто е оваа многу битна поделба? Поради фактот дека некогаш во минатото играта била голем обединувачки фактор на една група, а тоа може да се проследи од теренските истражувања како и од стручната литература. Многу е битен фактот дека некои етнички предели се надоврзуваат еден со друг и прават една компактна целина. Во продолжение на темата ќе се направи обид за опсервација, фузирање и класификација на етничките предели според традиционална игра, народна носија, етногенеза, дијалекти итн.

ЗАПАДНО ИГРООРНО ПОДРАЧЈЕ

Западното играорно подрачје го опфаќа горниот слив на реката Вардар, на запад граничи со Албанија, северната граница е до Дервенската клисура, односно до етничкиот предел Скопски Дервен, источната граница е до брсјачките предели а

Based on the available data and information from the field of traditional dance, it would be best if the dance repertoire was followed according to ethnic regions, or in a broader sense, according to ethnographic entities or meridian, east-west, north-south. Dimovski in his article on folk dances in "Ethnology of the Macedonians (Etnologija na Makedoncite)" presents the hora (oro) dance regions and the dance repertoire, but does not go into the essence of the ethnographic regions.

Perhaps greater clarity of the hora (oro) dance regions would be achieved if they were divided meridian, and the repertoire representation and the anthropology of the hora (oro) dance would be aligned according to the ethnic regions. Why is this division so important? Due to the fact that in the past the dance was a huge unifying factor of a group, as evidenced by field research as well as professional literature. It is essential to note the fact that some ethnic regions connect with each other and make a whole. In continuation of the topic, we will attempt to observe, fuse, and classify the ethnic regions based on traditional dance, folk costumes, ethnogenesis, dialects, etc.

WESTERN DANCE REGION

The western hora (oro) dance region covers the upper basin of the Vardar River, to the west it borders Albania, the northern boundary extends to the Derven gorge, that is, to the ethnic region of Skopski Derven, the eastern boundary reaches the Brsjak

јужната страна граничи со Струшко охридскиот регион. Во западното играорно подрачје влегуваат етничките предели: Долни Полог, Горни Полог, Села под Сува Гора, Горна Река, Мијаџи Река, Дебарско Поле, Дебарски Дримкол и Голо Брдо. Во поширока етнографска смисла овие предели спаѓаат во Горновардарската етнографска целина и Дебарско реканската етнографска целина. Треба да се напомене фактот дека лимитрофните делови од пределите кои припаѓаат на двете етнографски целини се суштински нераскинливи, поточно главен обединувачки фактор во овој момент е играчкиот репертоар.

Ако ги следиме и другите сегменти од материјалната и духовната култура, можеме да забележиме исто така пошироки граници на етнографските целини или преклопувања едни со други. Според дијалектолошките карти на Божидар Видоевски можеме да проследиме преклопување во голема смисла со западното играорно подрачје и западните говори (Видоевски, 1996: 44-45). Исто така, некои сегменти од традиционалното облекување се преклопуваат што може да се потврди со продолжените граници на западното подрачје. Ако се следи женскиот мијачки појас, ткаен со долги реси на краевите, исто така, станува специфика и обединувачки фактор на сите овие етнички предели, но сепак многу битен е фактот на време, простор и преземање на културите.

Главна специфика на Западното играорно подрачје во однос на орската традиција е големиот репертоар на ороводни песни. Ова

regions, and the southern side borders the Struga-Ohrid region. The ethnic regions that fall within the western dance region include: Dolni (Lower) Polog, Gorni (Upper) Polog, villages below Suva Gora, Gorna Reka, Mijaci Reka, Debarsko Pole, Debarski Drimkol, and Golo Brdo. In a broader ethnographic sense, these regions belong to the upper Vardar ethnographic entity and the Debar-Reka ethnographic entity. It should be noted that the bordering parts of the regions belonging to both ethnographic entities are essentially inseparable, or more precisely, the main unifying factor at this moment is the dance repertoire.

If we examine other segments of material and spiritual culture, we can also notice broader boundaries of ethnographic entities or overlaps with one another. According to the dialectological maps by Bozhidar Vidoevski, we can trace a significant overlap with the Western dance region and the Western dialects (Видоевски, 1996: 44-45). Furthermore, some segments of traditional clothing overlap, which can be confirmed by the extended boundaries of the western region. If we look at the female Mijak belt, woven with long tassels at the ends, it also becomes a specific and unifying factor in all of these ethnic regions. However, the crucial factor here is the element of time, space, and cultural assimilation.

The main characteristic of the Western dance region in relation to the hora tradition is the extensive repertoire of hora dance songs. In

играорно подрачје во споредба со другите играорни подрачја има помал број на ора кои се изведуваат во инструментална придружба. Главни инструменти се зурлата и тапанот, но тие не се прифатени како инструменти на кои може да свири селското население, туку инструмента-листите редовно се луѓе од друга етничка припадност, односно Роми. Можеби поради недостатокот на инструменталисти, во ова подрачје се сретнуваат голем број на ороводни песни. Особено е важен фактот дека на просторот на западното играорно подрачје се забележани пет глуво неми ора, односно ора без музичка придружба, што во другите играорни подрачја е вистинска реткост.

ЈУГО-ЗАПАДНО ИГРООРНО ПОДРАЧЈЕ

Југозападното играорно подрачје го опфаќа централниот дел и поголемиот западен дел на Македонија. Во однос на етнографските карактеристики, овој дел припаѓа на брсјачката етнографска целина. Таа на север се граничи со Сува Гора и Горни Полог и горновардарската етнографска целина, на северозапад преку планината Бистра се граничи со дебарско - реканската етнографска целина, понатаму на запад границите водат кон планината Јабланица и Охидското Езеро, кон Албанија, на југ се граничи со планините Ниџе и Кожув и Јужномакедонската етнографска целина, а на исток со планината Тиквеш и планините Бабуна и Јакупица (Здравев, 1996: 60).

comparison to other hora dance regions, this region has a smaller number of horas performed with instrumental accompaniment. The main instruments are the zurna (zurla) and the davul (tapan), but they are not accepted as instruments that can be played by the local population, but instead, the instrumentalists regularly are individuals from different ethnic backgrounds, namely, Romani. Perhaps due to the lack of instrumentalists, this region features a large number of hora dance songs. Of particular importance is the fact that within the Western dance region, five deaf-mute horas have been documented, meaning horas without musical accompaniment, which is a true rarity in the other dance regions.

SOUTHWESTERN DANCE REGION

The southwestern dance region includes the central and larger western part of Macedonia. In terms of ethnographic characteristics, this part belongs to the Brsjak ethnographic entity. To the north, it borders Suva Gora and Gorni Polog and the upper Vardar ethnographic entity. To the northwest, across the Bistra Mountain, it borders the Debar-Reka ethnographic entity. To the west, the boundaries lead to the Jablanica Mountain and Lake Ohrid, towards Albania. To the south, it borders the Nidze and Kozhuf Mountains and the ethnographic entity of South Macedonia, and to the east, it borders the Tikvesh Mountain and the Babuna and Jakupica Mountains (Здравев, 1996: 60).

Во литературата, за ова играорно подрачје и пределите кои припаѓаат во него, авторите се повикуваат на население со општо прифатен етноним Брсјак – Брсјаци. Од аспект на традиционалната игра брсјачките племиња во однос на нивните соседи Мијаците секогаш биле поимани како многу слободни во изразувањето на традиционалната игра. Сестрите Јанковиќ даваат опис на нивните игри и често се повикуваат на слободата на играње на брсјачката жена (Јанковиќ, 1948: 9), додека од друга страна има голем број на остатоци од патријархалниот начин на изведба на ората. Главен инструмент во придружба на играта е гајдата, која може да се свири соло, а може и во пар. Брсјациите биле особено талентирани за инструментот гајда, така што во едно село можело да се сретнат и до дваесет инструменталисти, гајдаџии. Брсјациите живеат во следните етнички предели: Струшки Дримкол, Струшко Поле, Охридско Поле, Малесија, Дебарца, Железник, Кичевија, Порече, Горна Преспа, Битолско-прилепско Поле, Мариово, Битолски Горни села.

ЈУЖНО ИГРООРНО ПОДРАЧЈЕ

Пределите кои се распространети во Јужното играорно подрачје во најголема мера припаѓаат на јужномакедонската етнографска целина. Оваа етнографска целина започнува со пределот Бојмија, кој е на територија на Р. Македонија. Територијално пределот Бојмија започнува од Демиркаписката клисура и се протега по течението на реката Вардар а тука влегуваат уште пределите Солунско Поле, Његушко, Воденско, Меглен,

In literature, for this dance region and the areas within it, authors refer to the population with the commonly accepted ethnonym 'Brsjak' - 'Brsjaci.' From the aspect of traditional dancing, the Brsjak tribes have always been perceived as very expressive in their traditional dancing compared to their neighbors, the Mijaks. The Janković sisters provide descriptions of their dances and often reference the freedom of dancing in Brsjak women (Јанковиќ, 1948: 9), while on the other hand, there are many remnants of the patriarchal way of performing the hora. The main instrument accompanying the dance is the bagpipe (gajda), which can be played solo or in pairs. The Brsjaks were particularly talented with the bagpipe instrument, so in one village, you could encounter up to twenty instrumentalists - bagpipers. The Brsjaks live in the following ethnic regions: Struga Drimkol, Strushko Pole, Ohridsko Pole, Malesija, Debarca, Zheleznik, Kichevija, Poreche, Gorna Prespa, Bitolsko-Prilepsko Pole, Mariovo, and villages in upper Bitola.

SOUTHERN DANCE REGION

The areas that are located in the Southern dance region predominantly belong to the South Macedonian ethnographic entity. This ethnographic entity begins with the Bojmija region, which is located within the territory of the Republic of Macedonia. Territorially, the Bojmija region starts from the Demir Kapija gorge and stretches along the Vardar River, including the regions of Solunsko Pole, Njegushko, Vodensko, Meglen, Kostursko, Lerinska Reka,

Костурско, Леринска Река и Леринско Поле. Со воспоставувањето на политичките граници на почетокот на XX век овие делови влегуваат во состав на Република Грција, и на тој начин остануваат да се развиват одвоено, односно делови од музичката култура добиваат поинаков тек. Најголема трансформација доживуваат ороводните песни кои со забраната на македонскиот јазик го губат контекстот на песни и преминуваат во орска традиција, која го задржала само насловот на песната. Такви примери може да издвоиме како: *патрунино*, *донкино*, *сулејманово*, *саракиново*, *зборското* итн. Во минатото освен Македонци на овој простор живееле и Власи, Турци, Евреи, а подоцна и доселено грчко население од пределите на Мала Азија наречено *маџири*. Интересен е податокот за влашкото население кое живеело во околината на пределот Меглен. Тоа е влашко население кое живее во селата Лугунци, Берислав, Лунзин, Купа, Љумница, Црна Река и Н'ти.⁶ Овие села се во денешна Грција, но постојат и три села во Македонија Ума, Серманин и Коњско. Ова влашко население во однос на играчкиот репертоар има многу големи сличности со македонското население во пределот Меглен, но податоците од материјалната култура покажуваат многу сличности помеѓу македонското и влашкото население. Да се добие одговор на прашањето од каде се сличностите, неопходни се многу

and Lerinsko Pole. With the establishment of political borders at the beginning of the 20th century, these parts became part of the Republic of Greece, and as a result, they continued to develop separately, that is, certain aspects of the music culture took on a different course. The most significant transformation occurred in the hora dance songs, which with the prohibition of the Macedonian language, lost their context as songs and transitioned into a hora dance tradition, retaining only the song title. Examples of such include: *patrunino*, *donkino*, *sulejmanovo*, *sarkinovo*, *zbornsko*, etc.

In the past, besides Macedonians, this region was inhabited by Aromanians (Vlachs), Turks, Jews, and later, a Greek population that had migrated from the regions of Anatolia (Asia Minor), known as 'madzhiri.' The information about the presence of the Aromanian population that resided in the vicinity of the Meglen region is also quite interesting. This Aromanian population lives in the villages of Lugunci, Berislav, Lunzin, Kupa, Ljumnica, Crna Reka, and N'ti.⁶ These villages are located in present-day Greece, but there are also three villages in Macedonia – Uma, Sermanin, and Konjsko. In terms of the dance repertoire, this Vlach population has many similarities with the Macedonian population in the Meglen region. Data from the material culture show numerous similarities between the Macedonian and Vlach populations. To answer the question of the origin of these similarities, more extensive and

⁶ Во селото Н'ти живее влашко исламизирано население. • The village of N'ti is inhabited by Aromanian (Vlach) Islamized population.

пооојжни и подетални истражувања во повеќето културни слоеви. Во однос на опстојувањето на репертоарот, пределите од јужното играорно подрачје зависат од миграцијата на населението. Во пределот Костурско, (се мисли на потпределите Корешта, Пополе и Нестрам) кои се речиси сосема иселени за време на граѓанската војна во 1948 година, орската традиција не се негува. Информации за овие предели можат да се добијат од иселениците кои денес живеат во Р. Македонија. Во многу поголема мера и засилен идентитет на култура за игра е задржан во Солунско, Леринско и Воденско. Во овие предели може да се каже дека играчкиот репертоар се уште е жив.

ИСТОЧНО ИГРООРНО ПОДРАЧЈЕ

Источното играорно подрачје опфаќа еден поголем дел од Македонија. Во него влегуваат делови од Горно-вардарската етнографска целина, но исто така еден значителен дел од Шопско-македонската, односно Шопско-брегалничката етнографска целина. За да се фузираат овие етнички предели во еден систем, потребно е да истакне податокот дека во однос на играчкиот репертоар, но и во етнографска смисла, сите овие предели имаат заеднички особини. Во поглед на етнографските карактеристики во ова подрачје се чувствуваа шопско-брегалничката компонента и таа е поврзувачко ткиво во сите предели. Како обединувачки етноним во ова подрачје најчесто се сретнува етнонимот Шоп и тој честопати во некои етнички предели преминува во егзоним (Светиева, 2001: 71).

detailed research across various cultural layers is necessary.

In terms of the survival of the repertoire, the areas of the Southern dance region depend on the migration of the population. In the Kostursko region (referring to the subregions of Koreshta, Popole, and Nestram), which were nearly entirely depopulated during the civil war in 1948, the hora dance tradition is not being nurtured. Information about these regions can be obtained from the immigrants who currently reside in the Republic of Macedonia. To a much greater extent, and with a strengthened identity of dance culture is preserved in Solunsko, Lerinsko, and Vodensko. In these regions, it can be said that the dance repertoire is still alive.

EASTERN DANCE REGION

The Eastern dance region covers a significant part of Macedonia. It includes parts of the upper Vardar ethnographic entity, but also a substantial part of the Shopsko-Macedonian, or Shopsko-Bregalnica ethnographic entity. To merge these ethnic regions into one system, it's necessary to emphasize that, in terms of the dance repertoire, as well as ethnographic characteristics, all of these regions have some common features. From an ethnographic perspective, the Shopsko-Bregalnica component is strongly felt in this region and serves as a connecting thread in all areas. The most frequently encountered unifying ethnonym in this region is the ethnonym 'Shop', and it often transitions into an exonym in some ethnic regions (Светиева, 2001: 71).

Според репертоарската застапеност и играчката база во источното играорно подрачје влегуваат следните предели: Пијанец, Малешево, Источен дел на Славиште, Дурачка Река, Радовишки Шоплук, Радовишко Поле, Струмичко Поле, Лакавица, Азот, Овче Поле, Кочанско Поле, Кратово, Средорек Жеглигово и Славиште.

СЕВЕРНО ИГРООРНО ПОДРАЧЈЕ

Северното играорно подрачје зафаќа мал дел од Македонија во однос на другите играорни подрачја и го опфаќа крајниот северен дел, поточно етничките предели Скопска Блатија, Скопска Црна Гора и Скопски Дервен. Северното играорно подрачје за разлика од другите играорни подрачја има најспецифичен, а може да се каже и најразновиден, па дури и најсложен играчки репертоар. Врските со соседните предели можат да се насетат и да се препознаат, а примери за заедништво се појавуваат кон пределите Азот, Овче Поле и Жеглигово. Што се однесува до населението кое живее на овој простор, најмногубројно е македонското, но во минатото живееле и Турци, Роми, а во XVIII век се населува и албанско население. Во пределот Скопска Торбешија живеат Македонци со муслиманска вероисповед, по потекло од малореканските, мијачки предели. Ова население има мијачки дијалект, а исто така музичката култура, воедно и играорната база, е многу блиска до Мијаците и се разликува од населението од оваа област. Посебно треба да се истакне за пределот Каршијак во кој живеат Албанци и дека нивната играчка, односно

Based on the representation of the repertoire and the dance base, the following regions are included in the Eastern dance region: Pijanec, Maleshevo, Eastern part of Slavishte, Durachka Reka, Radovishki Shopluk, Radovishko Pole, Strumichko Pole, Lakavica, Azot, Ovche Pole, Kochansko Pole, Kratovo, Sredorek Zhegligovo, and Slavishte.

NORTHERN DANCE REGION

The Northern dance region takes up a small part of Macedonia in comparison to the other dance regions, and it covers the end of the northern region, specifically the ethnic regions of Skopska Blatija, Skopska Crna Gora, and Skopski Derven. Unlike the other dance regions, the Northern dance region has the most specific, diverse, and even complex dance repertoire. Relations with neighboring regions can be seen and recognized, with examples of commonalities appearing in the areas of Azot, Ovche Pole, and Zhegligovo. Regarding the population living in this area, the majority are Macedonian, but in the past, there were also Turks, Romani, and in the 18th century, Albanian population as well. In the region of Skopska Torbeshija live Macedonians of Muslim faith, with origins from the small Mijak regions. This population has a Mijak dialect, and also its musical culture, along with the dance base, is very close to the Mijaks and differs from the local population. The Karshijak region should specifically be pointed out, which is inhabited by Albanians, and their dance repertoire is the same as in the regions of Skopska Blatija,

репертоарска база е иста како во пределите Скопска Блатија, Скопска Црна Гора и Скопски Дервен. Ова можеби упатува на фактот дека ова население до XVIII век било македонско кој во времето на исламизацијата и албанизацијата го променила својот етнички идентитет.

Skopska Crna Gora, and Skopski Derven. This might indicate that this population was Macedonian until the 18th century, when it changed its ethnic identity due to Islamization and Albanization.

БИБЛИОГРАФСКИ РЕФЕРЕНЦИ • REFERENCES

- Видоевски, Б. (1996). Дијалектите во македонскиот јазик. *Етнологија на Македонците*. Скопје, Р. Македонија: МАНУ.
- Димовски, М. (1996). Народните ора и орската традиција. *Етнологија на Македонците*. Скопје, Р. Македонија: МАНУ.
- Здравев, Ѓ. (1996). *Македонски народни носии* 1. Скопје, Р. Македонија: Матица македонска.
- Јанковиќ, Љ. & Д. (1939). *Народне игре*. (књига III). Београд, Р. Србија.
- Јанковиќ, Љ. (1940). Народне игре у Кичеву и околини. *Гласник етнографског музеја у Београду, XV*. Београд, Р. Србија.
- Јанковиќ, Љ. & Д. (1948). *Народне игре*. (књига IV). Београд, Р. Србија.
- Крстева, А. (1997). Народна декоративна уметност. *Етнологија на Македонците*. Скопје, Р. Македонија: МАНУ.
- Кънчов, В. (1970). *Избрани произведения. Македонија. Етнографија и статистика*. Софија, Р. Бугарија.
- Светиева, А. (2001). Шопско-брегалничката етнографска целина прилог кон класификацијата на македонскиот етнографски простор. *Balkanoslavica*. (бр. 28-29). Прилеп, Р. Македонија.
- Хацивасиљевиќ, Ј. (1909). Кумановска област. *Јужна стара Србија*. Београд, Р. Србија.
- Цвијиќ, Ј. (1906). *Основа за географију и геологију Македоније и Старе Србија*. (књига прва). Београд, Р. Србија.

ИНФОРМАТОРИ • INFORMANTS

- Николчо Копев од село Секулица, роден 1943 год. - сопствени теренски истражувања. • Nikolcho Kopev from the village of Sekulica, born in 1943, conducted his own field research.